



Št. 23.

Ljubljana, 1. grudna 1893.

XXXIII. leto.

Vsebina. E. Lah: Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko. — Toplota. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica upravnništva. — Listnica uredništva.

Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko.

(Dalje.)

Avstrija šteje 13945 šolskih in 22880 krajskih občin; 8554 šolskih občin obsežajo samo po jedno krajno občino, 5391 pa po več. V Nižji Avstriji, Solnograški, Primorski, Tirolski s Predarlško, Moravski, Šleziji, Galiciji in Bukovini je število šolskih občin, ktere obsežajo po jedno samo krajno občino večje od števila onih šolskih občin, ktere obsežajo po več krajskih občin; Dalmacija ima izključljivo samo take občine.

14177 ali 61·96% krajskih občin ima v Avstriji svojo ali tudi po več javnih šol; 6703 ali 29·3% krajskih občin je brez javne ljudske šole, pa so drugam vşolani; 2000 ali 8·74% je pa tacihi občin, ki nimajo svoje javne šole, pa tudi niso nikamor drugam vşolane, izmed teh samo v Galiciji 1912 in v Bukovini 64. Zgornja Avstrija, Solnograška, Primorska, Tirolska s Predarlško in Češka tacihi občin sploh nimajo.

Po vseh avstrijskih kronovinah prevladuje število občin z javnimi šolami nad številom občin brez lastnih javnih šol; Dalmacija občin brez lastnih javnih šol sploh nima.

Od 14177 občin, ktere imajo po jedno ali več lastnih javnih ljudskih šol, jih ima v Avstriji 12476 po jedno, 1701 pa po več tacihi šol; 532 ima razven tega še po jedno ali več privatnih ljudskih šol. Od 2000 nikamor vşolanihi občin brez javnih šol ima 79 občin privatne šole, 1921 občin pa sploh nobene šole.

Kranjska šteje 231 šolskih občin, izmed teh 113 z jedno in 118 z več kot jedno krajno občino; 232 krajskih občin ima po jedno ali več javnih ljudskih šol; 103 občin nima svojih javnih ljudskih šol in so drugam vşolane, 8 občin je brez javne šole in nikamor vşolanihi; 60 občin ima po več kot jedno javno ljudsko šolo, 172 po jedno, 9 pa razven javnih tudi po

jedno ali več privatnih ljudskih šol; 8 občin je brez vsake šole, bodisi javne, bodisi privatne.

Za omejitev šolske občine so pogostokrat merodajni krajevni razlogi, večja ali manjša oddaljenost od sedeža šoli itd. Vsled tega se večkrat pripeti, da nekatere občine kacega političnega ali sodiškega okraja ne pripadajo šolskemu okraju, oziroma šolski občini istega, marveč sosednega okraja. Vsled tega se število krajnih občin jednega šolskega okoliša dostikrat bistveno loči od števila političnih občin in nasprotno.

V obče je število šolskih občin veliko manjše od števila krajnih občin in pride v Avstriji sploh na jedno šolsko občino z lastno javno ljudsko šolo **164** krajnih občin; v Nižji Avstriji 144, v Zgornji Avstriji 122, v Solnograški 121, v Štajerski 231, v Koroški 113, v Kranjski **149**, v Primorski 104, v Tirolski s Predarlško 106, v Češki 176, v Moravski 143, v Šleziji 117, v Galiciji 199, v Bukovini 139, v Dalmaciji 102. V tem pogledu je torej šolstvo najboljše razvito v Dalmaciji, Primorski in Tirolski s Predarlško, najslabše v Štajerski in v Galiciji.

Ako pa prištejemo tem šolskim občinam še one ki imajo samo ekspoziture, ekskuredne šole ali šole za šilo, postane število šolskih občin večje, in vsled tega tudi razmerje med njimi in krajnimi občinami drugačno. Na vsako tako šolsko občino pride potem v Avstriji **161** krajnih občin; posebej pa: v Nižji Avstriji 144, v Zgornji Avstriji 122, v Solnograški 121, v Štajerski 227, v Koroški 113, v Kranjski **148**, v Primorski 104, v Tirolski s Predarlško 106, v Češki 172, v Moravski 142, v Šleziji 115, v Galiciji 190, v Bukovini 139, v Dalmaciji 102.

Le 1701 krajnih občin je imelo v Avstriji po več kot jedno javno ljudsko šolo, v tem številu so z malimi izjemami zapadene samo mestne in tržne občine, kmetске občine imajo večinoma le po jedno javno ljudsko šolo.

Po več kot jedno javno ljudsko šolo je imelo v Češki 397 občin, v Tirolski s Predarlško 292, v Moravski 124, v Nižji Avstriji 123, v Galiciji 101, v Štajerski 93, v Koroški 91, v Primorski 90, v Dalmaciji 72, v Zgornji Avstriji 68, v Kranjski **60**, v Šleziji 54, v Bukovini 19, v Solnograški 17; relativno pa: v Avstriji sploh **7.4**%, v Dalmaciji 85.7%, v Primorski 48.9%, v Tirolski s Predarlško 39.1%, v Koroški 38.9%, v Kranjski **17.3**%, v Zgornji Avstriji 13.8%, v Šleziji 11.7%, v Solnograški 10.9%, v Nižji Avstriji 7.5%, v Štajerski 6%, v Bukovini 5.7%, v Češki 5.5%, v Moravski 4.3% in v Bukovini le 1.6%.

Samo po jedno javno ljudsko šolo ima v Češki 3827 občin, v Galiciji 3189, v Moravski 1895, v Nižji Avstriji 1019, v Štajerski 590, v Tirolski s Predarlško 552, v Šleziji 346, v Zgornji Avstriji 333, v Bukovini 222, v Kranjski **172**, v Koroški 116, v Solnograški 111, v Primorski 94 in v Dalmaciji le 10; relativno pa: v Avstriji sploh **54.5**%, v Šleziji 74.8%, v Solnograški 70.3%, v Zgornji Avstriji 67.8%, v Bukovini 66.1%, v Moravski 65.8%, v Nižji Avstriji 61.8%, v Tirolski s Predarlško 55.1%, v Češki 52.6%, v Galiciji 51.0%, v Kranjski **50.1**%, v Koroški 49.6%, v Primorski 49.2%, v Štajerski 37.9%, v Dalmaciji le 11.9%.

Javne in privatne ljudske šole ima v Avstriji sploh **532** krajnih občin, v Češki 200, v Galiciji 56, v Moravski 48, v Tirolski s Predarlško 46, v Nižji Avstriji in Šleziji po 36, v Zgornji Avstriji 27, v Štajerski 26, v Solnograški 14, v Primorski 13, v Kranjski **9**, v Koroški 8, v Bukovini 7, v Dalmaciji 6; relativno pa v Avstriji sploh **2.3**%, v Solnograški 9.0%, v Šleziji 7.8%, v Dalmaciji 7.1%, v Primorski 6.8%, v Zgornji Avstriji 5.5%, v Tirolski s Predarlško 4.6%, v Koroški 3.4%, v Češki 2.7%, v Kranjski **2.6**%, v Nižji Avstriji 2.2%, v Bukovini 2.1%, v Štajerski 1.7%, v Moravski 1.6% in v Galiciji 0.9%.

Le 60 drugim všolanih občin ima po jedno ali več privatnih šol, namreč 33 na Češkem, 12 v Galiciji, 6 v Moravski, 5 v Šleziji, 2 v Zgornji Avstriji, po 1 v Nižji Avstriji in Štajerski; le 79 nikamor všolanih občin ima po jedno ali več privatnih šol, namreč 64 v Galiciji, 6 v Bukovini, 5 v Šleziji, 3 v Moravski in 1 v Nižji Avstriji. Od 1921 občin, ktere niso nikamor všolane in tudi nimajo nobene privatne šole, jih pripada 1848 Galiciji, 58 Bukovini, 8 Kranjski, 4 Štajerski, 2 Dalmaciji in 1 Koroški.

Na Kranjskem je bilo torej 1890. leta 8 občin brez vsake šole sploh, namreč Gora s 360, Sv. Ana s 709, Vič z 1104, Sv. Jošt nad Polhovim Gradcem s 797, Gradišče nad Litijo z 849, Čekovnik s 343, Gojzd nad Kamnikom s 571 in Paloviče nad Kamnikom z 283, vse skupaj s 5026 stanovniki, to je z 1·0% vsega stanovništva.

Brez vsake šole je tudi občina Sele na Koroškem s 1070 stanovniki ali 0·3%; dalje na Štajerskem občina Solčava z 848,

Pameče s 707, Rastes z 203 in Gorica pri Sevnici s 129 stanovniki, vse skupaj z 1887 stanovniki ali 0·15% skupnega stanovništva. V Galiciji je 1086837 ali 16·5% skupnega stanovništva brez šole, v Bukovini 51963 ali 8%, v Dalmaciji 9643 ali 1·8%, v Avstriji sploh 1156426 ali 4·84% skupnega stanovništva.

Za notranji razvoj ljudskega šolstva je pri vsaki šoli važno število razredov, iz kolikih vsaka šola obstoji.

Ako se ozremo najpoprej na javne ljudske šole, pokažejo se nam sledeče razmere. Izmed 17177 javnih ljudskih šol je bilo 1890. leta 8636 ali 50·3% jednorazrednic, 4071 ali 23·7% dvorazrednic, 1760 ali 10·3% trirazrednic, 1033 ali 6% štirirazrednic, 1428 ali 8·3% petrazrednic, 209 ali 1·2% šestrazrednic, 35 ali 0·2% sedemrazrednic, 5 ali 0·03% osemrazrednic.

Jako podučno je razmerje, v katerem so šole po številu razredov rastle. O tem nas natančno podučiti sledeča pregledna tabela:

Zap. število	Vrsta šol	Absolutno je bilo l.					Relativno je bilo l.				
		1871	1875	1880	1885	1890	1871	1875	1880	1885	1890
1	jednorazrednic	7783	7544	9138	8503	8636	56·5	53·7	59·8	52·9	50·3
2	dvorazrednic	3007	3277	3356	3818	4071	21·8	23·3	22·0	23·7	23·7
3	trirazrednic	2195	2165	1233	1492	1760	16·0	15·4	8·1	9·3	10·3
4	štirirazrednic	468	578	826	990	1033	3·4	4·1	5·4	6·2	6·0
5	petrazrednic	221	340	499	1070	1428	1·6	2·4	3·3	6·7	8·3
6	šestrazrednic	87	118	152	170	209	0·6	0·8	1·0	1·0	1·2
7	sedemrazrednic	8	39	43	28	35	0·1	0·3	0·3	0·2	0·2
8	osemrazrednic	—	—	18	8	5	—	—	0·1	0·0	0·0
	Sploh	13769	14061	15266	16079	17177	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Iz te tabele je razvidno, da je bilo v zadnjem dvajsetletji razširjenje šol relativno še večje, kakor snovanje novih šol. Leta 1871. n. pr. ni bilo nobene osemrazrednice, l. 1880. pa 18; število sedemrazrednic je znašalo 1871. leta 8, 1890. leta pa 35; število šestrazrednic je narastlo iz 87 na 209; število petrazrednic iz 228 na 1428; število štirirazrednic iz 468 na 1033

itd. Absolutno je palo le število trirazrednic, relativno pa tudi število jednorazrednic. Uzrok tiči v tem, da je bilo relativno več jednorazrednic razširjenih v dvorazrednice, kakor osnovanih na novo, in ravno tako več trirazrednic razširjenih v štirirazrednice, kakor dvorazrednic v trirazrednice.

Kako se razdelé šole glede razredov po posameznih kronovinah?

Zapored. število	Imena kronovin	L e t a 1890. j e b i l o r a z r e d n i c															
		jedno	dvo	tri	štiri	pet	šest	sedem	osem	jedno	dvo	tri	štiri	pet	šest	sedem	osem
		absolutno število								relativno število v ‰							
1	Nižja Avstrija . . .	449	332	212	99	341	35	—	—	30.6	22.6	14.4	6.8	23.2	2.4	—	—
2	Zgornja Avstrija .	172	158	79	35	41	10	1	—	34.7	31.8	15.9	7.1	8.3	2.0	0.2	—
3	Šolnograška	83	43	14	9	6	1	—	—	53.2	27.6	9.0	5.8	3.8	0.6	—	—
4	Štajerska	309	213	140	76	62	12	—	—	38.1	26.2	17.2	9.4	7.6	1.5	—	—
5	Koroška	167	127	29	15	12	1	—	—	47.6	36.2	8.2	4.3	3.4	0.3	—	—
6	Kranjska	201	65	24	27	3	—	1	—	62.6	20.3	7.5	8.4	0.9	—	0.3	—
7	Primorska	242	72	34	27	26	8	1	—	59.0	17.6	8.3	6.6	6.4	1.9	0.2	—
8	Tirolska s Predarlško	1145	387	70	31	34	2	—	—	168.6	23.2	4.2	1.8	2.1	0.1	—	0.0
9	Češka	1316	1507	784	411	664	79	14	3	27.5	31.5	16.4	8.6	13.9	1.7	0.3	0.1
10	Moravska	1036	631	233	130	147	32	10	1	46.7	28.4	10.5	5.9	6.6	1.4	0.5	0.0
11	Šlezija	261	121	27	30	21	6	2	—	55.8	25.8	5.8	6.4	4.5	1.3	0.4	—
12	Galicija	2797	341	95	121	68	18	6	—	81.2	9.9	2.7	3.5	2.0	0.5	0.2	—
13	Bukovina	219	33	8	16	3	5	—	—	77.1	11.6	2.8	5.6	1.1	1.8	—	—
14	Dalmacija	239	44	11	6	—	—	—	—	80.5	13.8	3.7	2.0	—	—	—	—
	Sploh in povprek .	8636	4071	1760	1033	1428	209	35	5	50.3	23.7	10.3	6.0	8.3	1.2	0.2	0.0

Čim višje je število večrazrednic, tem močnejše je šolstvo razvito. V tem obziru je Češka na prvem mestu; ona je poleg Moravske tudi jedina kronovina, v kateri se glede števila razredov vse vrste šol zastopane. Kranjsko šolstvo v tem pogledu sicer ni nazadovalo relativno, pač pa ab-

solutno, slabše je pa še tirolsko, gališko, bukovinsko in dalmatinsko šolstvo. Kakor je število jednorazrednic ne le relativno, ampak tudi absolutno, v Avstriji sploh nazadovalo, nazadovalo je tudi v veliki večini avstrijskih kronovin posebej.

Kako je s številom šol po razredih v posameznih kranjskih glavarstvih posebej?

Glavarstva	Absolutno štev. javnih								Relativno število javnih							
	jedno	dvo	tri	štiri	pet	šest	sedem	osem	jedno	dvo	tri	štiri	pet	šest	sedem	osem
	razrednic leta 1890.															
Črnomelj	11	4	2	2	—	—	—	—	58.0	21.0	10.5	10.5	—	—	—	—
Kamnik	26	3	3	1	—	—	—	—	78.8	9.1	9.1	3.0	—	—	—	—
Kočevje	23	6	4	2	—	—	—	—	65.8	17.1	11.4	5.7	—	—	—	—
Kranj	24	7	—	3	—	—	—	—	70.6	20.6	—	8.8	—	—	—	—
Krško	10	8	4	3	—	—	—	—	40.0	32.0	16.0	12.0	—	—	—	—
Litija	14	4	2	3	—	—	—	—	60.9	17.4	8.7	13.0	—	—	—	—
Ljubljana (mesto) .	1	1	—	3	2	—	1	—	12.5	12.5	—	37.5	25.0	—	12.5	—
Ljubljana (okolica)	18	7	3	1	—	—	—	—	62.2	24.1	10.3	3.4	—	—	—	—
Logatec	10	6	4	3	1	—	—	—	41.6	25.0	16.7	12.5	4.2	—	—	—
Novo Mesto	23	6	1	1	—	—	—	—	74.3	19.3	3.2	3.2	—	—	—	—
Postojina	24	7	1	4	—	—	—	—	66.7	19.4	2.8	11.1	—	—	—	—
Radovljica	17	6	1	1	—	—	—	—	68.0	24.0	4.0	4.0	—	—	—	—
Sploh .	201	65	25	27	3	—	1	—	62.6	20.3	7.5	8.4	0.9	—	0.3	—

Relativno najmanj jednorazrednic ima seveda Ljubljana, največ pa Kamnik; s štirirazrednicami je ravno nasprotno; pet-

in večrazrednice ne morejo priti v poštev, ker se nahajajo le v dveh glavarstvih.

(Dalje prih.)

E. Lah.

Toplota.

(Učna slika, češki spisal J. Hronik.)

Osnova: Toploto razvija: 1. solnce, 2. ogenj, 3. drgnenje in tolčenje, 4. naše telo a z gibanjem se pomnoži.

Pripravi špiritovo svetilko ali svečo, žveplenke, nekoliko trsák, kovinski gumb, kladivo, leseno klado!

Izpeljava.

1. Prijazno sije danes solnce v našo šolsko sobo. Pridi, le pridi, pohiti k nam ljubo solnce, vsaj te imamo radi. Pokaži, kaj zmoreš dobrega storiti. Kar vas je pri solncu zastavite svetlobo z rokami, da ne bode moglo svetiti. Kaj čutite na rokah?

Toploto (gorkoto), prav prijetno toploto pošilja nam solnce od teh daljnih višin. O kako si nam mil, dobri nebeški poslanec. Pridi k nam večkrat, le pridi in pogrej naše ude, da se okrepečajo za delo!

Naš ded je celo zimo po tebi zdihoval. Danes je vstal prvič s svoje postelje, vsedel se na stolček pred vežo, da bi se te navžil, ljuba solnčna toplota. Pohiti k njemu ter pogrej njegove mrzle ude! Njegov žalostni obraz se razjasni, njegova usta se razgovore in lepih pripovedk pove nam mnogo.

Sijaj, sijaj solnčice,

Na moje drobno srčice!

Kdo še zna basen o solncu in vetru?

2. Kadar si po zimi, milo solnčice, malo toplote k nam pošiljalo, bilo nam je hudo. Naš ded iskal jo je drugej. Veš milo solnce, kdo ga je mestu tebe vsaki dan grel? (Odgovori učenec.)

(Učitelj prižge svečo ali svetilko in zapali trsko, med tem se pripravijo učenci za odgovor.*)

Ogenj v peči je pogrel njegove otrple ude.

Ohničku náš, teplovčko máš. Ogenjček náš, toploto imaš. (Učenci gledajo ogenj, ponove skupno te besede.)

3. Po zimi, zgodaj, ko je dedek z ležišča vstajal, bilo je vedno malo toplote.

* Ni preveč, delati tako znane poskuse, ker ž njimi se priveže pozornost učencev k razlagi.

Solnce še ni svetilo, ali ako je svetilo, takrat je še prav malo grela, a ogenj v peči še ni gorel. Vesta li, ti solnce in ogenj, kako si je ded do toplote pripomogel?

(Učitelj si mane roki, kakor to delamo, kadar nas zebe.) Kdo hoče mesto solnce in ognja odgovoriti?

Toplota radi drgnjenja rok ni bila Bog si vedi kako velika, a nekoliko ga je le pogrelo.

Poskus. a) Pritisni ta gumb k obrazu, I! (Učitelj da mu kovinast gumb, kateri je mrzel.)

Te li gumb greje ali hladi? Gumb sem nekoliko časa drgnil ob tablo. Pritisni ga sedaj k obrazu! Te li sedaj greje ali hladi?

Drgnite si (mencajte) roki!

Z drgnenjem se dela toplota. Namestu besede „dela“ bomo rekli „razvija se“. Ponovi še jedenkrat ta stavek, a namestu „dela“ reci „razvija se“!

Mencajte roke in recite skupno ta stavek:

Z drgnenjem se razvija toplota.

Kaj toploto razvija? Povejte vse, kar toploto razvija?

Toploto razvija solnce, ogenj, drgnenje. Ponovilo

Poskus. b) Pritisni k licu isti del kladiva, s katerim navadno zabijamo. Je li hladno ali gorko? Hočem nekoliko časa tolči po tej leseni kladi. Pritisni sedaj isti del kladiva ko prej?

Kje se še toplota razvija?

Toplota se razvija pri tolčenju.

Tolčite pest ob pest in izgovorite ta stavek še jedenkrat. Povejte, kje se še drugej razvija toplota z drgnenjem ali tolčenjem?

(Kde se tluče, klepá, tam je paní Teplá).

Kjer se kleplje, tolče, tam postane vroče. Ponovite vse, kaj toploto razvija? Kdor ne ve vsega, pove naj le jeden del, za jedenkrat bodem tudi s tem zadovoljen.

4. Jaz poznam še jedno reč, v kateri se toplota razvija. Ni to ne solnce, ne ogenj, niti ne zahteva ona reč, da bi jo drgnil ali tolkel. Pomislite! Hočem vam pomagati. To je lepa peč, katero ima vsak, ter jo vedno in povsod se saboj

nosi. Kdor dela ali teče, tega njegova peč močnejše greje, ko onega, ki ne dela, sedi ali leži. Po naši smrti prejenja ta peč greti. Kdo pozna to peč?

Da, naše telo je ta peč. (Preidemo na to k branji.)

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

XIX. O ponavljanji preskušnje učne usposbljenosti za meščanske šole.

C. kr. deželni šolski svet razglša c. kr. okrajnim šolskim svetom nastopni razpis: Z. 2765

L. Sch. R. Aus Anlass eines bestimmten Falles hat das h. k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht mit dem Erlasse vom 16. October l. J. Z. 15392 unter Bezug auf Art II. Punkt 13 und Art III. Punkt 9 der Ministerial-Verordnung vom 31. Juli 1886 Z. 6033 (M. V. Bl. Nr. 52) angeordnet, dass Candidaten, welche bei der Befähigungsprüfung für das Lehramt an Bürgerschulen reprobiert wurden, eine neuerliche Prüfung stets vor derselben Prüfungscommission abzulegen haben, wenn sich die Prüfung auch nur bezüglich eines einzelnen Prüfungsgegenstandes als wiederholte Prüfung darstellt.

Hievon wird der k. k. Bezirksschulrath zur entsprechenden weiteren Veranlassung in Kenntniss gesetzt.

K. k. Landesschulrath.

Laibach, am 2. November 1893.

Für den k. k. Landespräsidenten:

A. Schemerl m. p.

XX. Za knjižnice priporočena knjiga.

C. kr. deželni šolski svet razglša c. kr. okrajnim šolskim svetom nastopni razpis: Z. 2784

L. Sch. R. „Die Schädlinge des Obst- und Weinbaues. Ein Volksbuch für Jung und Alt, zur Kenntniss und erfolgreichen Abwehr des verbreitetsten Ungeziefers“ mit 2 Farbentafeln enthaltend die gefährlichsten Raupen von Ei bis zum Schmetterling und die übrigen Hauptschädlinge, von

Heinrich Frhr. von Schilling, Frankfurt an der Oder, Verlag Trowitzsch und Sohn, Preis per Exemplar sammt den Farbentafeln 1.50 Mark, bei Abnahme von 10 Exemplaren 1.25, von 30 Exemplaren 1 Mark. Dieses Buch wird zur Anschaffung für Lehrer- und Schülerbibliotheken empfohlen.

K. k. Landesschulrath.

Laibach, am 2. November 1893.

Für den k. k. Landespräsidenten:

A. Schemerl m. p.

XXI. Kdaj je dajati izpustnice.

C. kr. deželni šolski svet razglša c. kr. okrajnim šolskim svetom nastopni razpis: Z. 2959

L. Sch. R. Der Landesschulrath findet hiemit anzuordnen, dass die Entlassungszeugnisse den Schülern der allgemeinen Volksschulen nur einmal und zwar erst dann ausgestellt werden, wenn die Schüler ihrer ganzen Schulpflicht im Sinne des § 17 des Landesgesetzes vom 29. April 1873 L. G. Bl. Nr. 21 und des § 4 des Landesgesetzes vom 28. Februar 1874, L. G. Bl. Nr. 6 vollkommen Genüge geleistet, sohin ausser der Alltags- auch die Wiederholungsschule ordnungsmässig absolviert haben.

Hiemit wird der hierortige Erlass vom 12. Juni 1878 Z. 995, insofern er mit der vorliegenden Anordnung im Widerspruche steht, ausser Kraft gesetzt.

K. k. Landesschulrath.

Laibach, am 10. November 1893.

Für den k. k. Landespräsidenten:

A. Schemerl m. p.

Književnost.

Letna šolska poročila. (Konec.) 10. Letno poročilo štirirazredne deške in obrtne nadaljevalne šole v Kranji. Voditelj Mihael Kuster, 2 kateheta in 3 učitelji. Koncem leta 145 učencev, vsi katoličani, izmed katerih le 2 slovensko in nemško govorita. Za višji razred sposobnih 102, nesposobnih 39, neizprašani 4. — V obrtno nadaljevalno šolo je bilo vpisanih 66 učencev, po jeziku 64 Slovencev, 1 Hrvat in 1 Madjar.

11. Letno poročilo štirirazredne dekliske ljudske šole v Kranji. Voditeljica Franja Jugovic, 2 kateheta in 3 učiteljice. Koncem leta 99 učenek, sposobnih 75, nesposobnih 23 in 1 neizprašana.

12. Letno poročilo štirirazredne deške ljudske in obrtno-nadaljevalne šole v Kamniku. Voditelj Valentin Burnik, 2 kateheta in 3 učitelji. Koncem leta 202 učenca, za višji razred sposobnih 148. — V obrtno-nadaljevalni šoli je bilo 78 učencev.

13. Letno poročilo trirazredne dekliske ljudske šole v Kamniku. Voditelj Jernej Čenčič, katehet in 2 učiteljici. Koncem leta 181 učenek, za višji razred sposobnih 137.

14. Jahresbericht der Volksschule mit der gewerblichen Fortbildungsschule in Neumarktl. Voditelj Jožef Kragl, 2 kateheta, 3 učitelji in 2 učiteljici. 396 otrok, vsi katoličani, 372 Slovencev, 24 Nemcev. Koncem leta sposobnih 266, nesposobnih 109, neizprašanih 6. — Obrtna nadaljevalna šola je imela 84 učencev, med temi 82 Slovencev in 2 Nemca.

15. Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole v Škofji Loki. Uvodni članek: „Škofja Loka. Po raznih virih sestavi Friderik Kramar“. Voditelj Franc Pápa, katehet in 3 učitelji. Koncem leta 300 učencev, sposobnih 187, nesposobnih 95, neizprašanih 18. — V obrtno nadaljevalno šolo je bilo vpisanih 78 učencev.

16. Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole v Novem Mestu. Voditelj o. Florentin Hrovat, katehet in 4 s. učitelji. Koncem leta 175 učencev, sposobnih 134, nesposobnih 41, neizprašana 2.

17. Dvanajsto letno poročilo deške meščanske šole s kmetijskim značajem v Krškem. Članek „Naši nasadi ameriških trt“. Ravnatelj Ivan Lapajne, 2 učitelja in katehet. Šolo je obiskovalo 71 učencev.

18. Letno poročilo štirirazredne ljudske šole in obrtno nadaljevalne šole v Krškem. Članek »Naša šolska delarna. Florijan Rosman.« Voditelj Franč. Gabršek, katehet, 1 učitelj in 2 učiteljici. Koncem leta 229 otrok, vere vsi katoliške, poleg slovenskega govori jih 21 tudi nemški. Za višji razred ali oddelek sposobnih 143, nesposobnih 76, neizprašanih 9 otrok. — V obrtno nadaljevalni šoli poučevali so poleg obeh ljudskošolskih učiteljev tudi učitelji meščanske šole. Vpisanih je bilo 44 učencev.

19. Letno poročilo štirirazredne ljudske in obrtno nadaljevalne šole v Metliki. Voditelj Andrej Šest, 2 kateheta, 2 učitelja in 2 učiteljici. Koncem leta 371 otrok, vere katoliške, tudi nemški govorita 2 in 8 hrvaški. Za višji razred sposobnih 256, nesposobnih 101, neizprašanih 14. — V obrtno nadaljevalno šolo vpisanih 57 učencev.

20. Letno poročilo Franc-Jozefove ljudske šole v Črnomlju. Voditelj Anton Jeršinovic, katehet, 3 učitelji in 1 učiteljica. Šolo je obiskovalo 383 učencev.

21. Letno izveštje štirirazredne ljudske šole v Mokronogu. Članek „Jožef Potokar, bivši nadučitelj Mokronoški. J. R.“ Voditelj Jernej Ravnikar, katehet, 1 učitelj in 2 učiteljici. Koncem leta 268 otrok.

22. Letno poročilo štirirazredne ljudske in obrtno-nadaljevalne šole v Postojini. Voditelj Janez Thuma, katehet, 3 učitelji in 3 učiteljice. Koncem leta 359 otrok, za višji razred sposobnih 275, nesposobnih 72, neizprašanih 12.

23. Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Cerknici. Članek „Šolska delarna. Spisal Rudolf Pišč“. Voditelj Karol Dermelj, 2 kateheta, 2 učitelja in 2 učiteljici. V šolo vpisanih 679 otrok.

24. Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Vipavi. Članek „Starišem. Napisal K. Wider“. Voditelj Anton Skala, katehet, 2 učitelja in 1 učiteljica, koncem leta 244 otrok, za višji razred sposobnih 163, nesposobnih 75, neizprašanih 6.

Odobreno učilo. C. kr. naučno ministerstvo je odobrilo z razpisom z dne 26. vinotoka t. l. št. 20029 za šolsko rabo. „Stenske podobe za nazorni nauk“, katere je izdal in založil g. Karol Jansky v Taboru. Te jako priporočljive podobe so obširnejše omenili v „U. T.“ 1894 str. 319. Vsak sešitek (5 podob) velja 3 gld., vsi 4 sešitki 12 gld., posamezna tabla 70 kr.

Naši dopisi.

Iz Kovorja. Prav redka slavnost se je vršila pri nas dne 3. vinotoka t. l. Blagoslovili in odprli smo novo izdelano šolo. Po trudapolnem delovanju kraj-

nega šolskega sveta in blagovoljni podpora slavnih šolskih in drugih oblastev se je dovršilo res lepo izdelano šolsko poslopje.

Omenjenega dne ob 1/2 8. uri se je zbrala šolska mladina z roditelji v šolski sobi in ob 8 uri podajo se vsi skupaj k sv. maši. Koncem sv. maše zapoje pevci „Cesarsko“ in učenci gredo paroma v šolo nazaj, kjer je č. g. L. Kristofič v navzočnosti blagorodnih gg. c. kr. šolskega nadzornika A. Žumra, župana L. Aljančiča, staroste učiteljev J. Debelaka, unirovljenega učitelja v Tržiči, udov krajnega šolskega sveta njim na čelu predsednik J. Klemenčič in roditeljev blagoslovil šolsko poslopje. Precej potem nagovori g. župnik navzočne zahvali se preblagorodnemu g. okrajnemu glavarju in okrajnemu šolskemu svetu za pomoč pri zgradbi šole. Rastolmači pomen cerkvenega blagoslova in šole. Na to zahvali g. okrajni šolski nadzornik v imeni krajnega šolskega sveta g. župana in g. načelnika krajnega šolskega sveta za neumorni trud pri napravi nove šole; v daljšem govoru izroči vodstvo šole učitelju M. Debelaku in naroča ljudstvu, naj otroke redno in pridno pošilja v šolo in konča svoj govor z trikratnim „slava“ presvitemu cesarju. Učitelj pozdravi blag. gosp. nadzornika in navzoče. Prosi naj bi slavna šolska oblastva blagoizvolila mu pri težavnem delu pomagati z dobrim svetom in drugimi sredstvi; prosi preč. g. župnika za složno in kolegijalno delovanje v šolskih stvaréh; obrne se do roditeljev in jih opozarja na pridno pošiljanje otrok v šolo in posledke nepridnega pošiljanja. Slednjič spregovori še otrokom nekaj besed in jih napeljuje

na pridnost in lepo vedenje v cerkvi, v šoli in zunaj šole.

Ko si ogledamo šolsko poslopje in sedaj še neobdelan vrt povabi nas preč. g. župnik na dober zajutrek, pri katerem nas je z raznimi dovtipi prav prijetno kratkočasil. Mej tem napije g. nadzornik slogi mej zastopanimi oblastvi t. j. c. kr. okrajnim šolskim svetom, krajnim šolskim svetom, županstvom in šolskim vodstvom. G. župan napije g. nadzorniku in učitelju, za kar se g. učitelj zahvali. *M. Debelak.*

Iz Šent-Jerneja. Naša šolska mladina, katere je letos 946 za šolo vgodne z ponavljalno šolo in ima letos pet učiteljskih močij (tri učitelje in dve učiteljici), imela je 15. listopada t. l. redko slovesnost, katere bo vsem gotovo ostala v dobrem in trajnem spominu. Ta dan je namreč g. Anton Rebrnak predstavljal „Trpljenje našega gospoda Jezusa Kristusa“, kakor se neki po obljubi vsakih 10 let predstavljajo „Passions-Spiele“ v Oberammergau na Bavarskem. Prav lepo se je 18 postaj predstavljalo pred šolskimi otroci in učiteljsvom. Bila je predstava samo za šolsko mladino odmenjena, ker se s tem v krščanskem nauku pouče in vtrdijo. To je najboljši nazorni nauk.

Da so se pa mogli stroški plačati, dala je preblag. baronica Leonora Borsch iz Pletarjev nekaj, župnik g. Anton Fetiš Frankheim nekaj, krajni šol. svet več, g. Sever in še nekaj drugih, katerim bodi tem potem izrečena srčna hvala! Bog plati! *Jan. Saje.*

Društveni vestnik.

Iz našega društva. Dne 25. listopada je bila peta odborova seja. Določilo se je, da bode letošnje glavno zborovanje dne 28. grudnia ob 9. uri dopoldne v magistratni dvorani z običajnim dnevnim redom. Razgovarjalo se bode tudi o prihodnji deželni razstavi in „Učiteljskem Domu“. — Blagajnikovo poročilo se vzame na znanje. — Želji nekaterih gg. profesorjev, da bi jim „Tovariš“ nekoliko prostora odmenil, se radovoljno ustreže s tem, da se jim prepuosti 2 strani na razpolaganje. — Prvi letošnji društveni večer bode 6. grudnia v salonu Hafnerjeve „Pivarne“. Predaval bode g. predsednik A. Žumer o izložbi učil v Inomostu. K tem večerom se bodo povabili tudi nekateri gg. profesorji srednjih šol.

Iz Ljubljane. (»Narodna Šola.«) (Dalje.) Oveselila je tudi kmetijska posojilnica za ljubljansko okolico našo blagajnico z opetovanim darilom 10 gld. in od 7 drugih dobrotnikov smo dobili, ne da bi jim bili nadležni 15 gld. 50 kr. Bog jim povrni stotero njih dobroto!

Prijetna dolžnost nam je, naglašati tudi darežljivost blagorodne gospe Giontinitove, ker je prepustila „Nar. Šoli“ zopet letos dobro rabljiv klavir brezplačno. Ta klavir se je po dovršeni popravi prepustil v po-

polno last ljudski šoli v Žabnici, kjer se je šolsko in cerkveno petje vspešno gojilo.

Pohvalno moramo omenjati tudi novih ustanov, ki so društvu došle od ljudskih šol in sicer: v Sodražici izposl. J. Mandelje (II. rok), z Vrha pri Vinici izposl. F. Juvanec (II. rok), v Zagradcu izposl. Anton Vrančič (I. rok), v Št. Jerneji izposl. Jan. Saje za III. razred (to je druga polna ustanovna), v Borovnici izposl. Papler (I. rok druge ustanovnine). — Mnogo ustanovnih šol je poleg tega, da so uže plačale celo ustanovnino, še priposlalo druge doneske z namenom, da dobé zdatneja vračila, ker je jasno, da iz skromnih obrestij od ustanovnine ni mogoče obilo povrnila zahtevati. Ti prizanesljivi oziri kažejo, da častiti društveniki zmerno izkoriščujejo Nar. Šolo, kar odboru dobro dé.

Konečno bodi še hvaležno omenjeno, da je tiskarna gg. Klein & Kovač blagovolila brezplačno napraviti veliko množino adres za društvene pošiljatve. Domačim časopisom, osobito „Učiteljskemu Tovarišu“ gre tudi iskrena zahvala za objavo društvenih zadev.

Vse to so dobrotniki storili „Narodni Šoli“, a kar je društvo storilo svojim članom, to je razvidno iz predloženega računa in je zapisano v hvaležnih srcih

obdarovancev. Naj bi društveni prijatelji ohranili svojo naklonjenost „Narodni Šoli“ še nadalje in pridobivali ji mnogo dobrotnikov na prosepah ljudskega izobraževanja potem domače šole! V to pomozi Bog in sreča! —

K besedi se oglasi tajnik Ciril in Metodove družbe, kurat gospod Anton Žlogar ter pravi, da je jako težavno naročevati knjige za Ciril in Metodovo družbo in treba je zato previdnega in izurjenega šolnika, da zna presoditi, kaj je dobro in kaj ni dobro. Ket takega se je pri vsaki priliki skazal predsednik „Narodne Šole“ in je vselej, povprašan za svet, rad ustrezal. Izrečena mu bodi za vse njegovo dosedanje delovanje pristrčna hvala s prošnjo, da bi i nadalje podpiral družbo ter deloval v nje prosepah in razvitek. Predsednik pa odgovarja, da je njega in celega odbora dolžnost delovati na korist in prebujenje Slovenstva ob periferiji in obljudi, da bode tudi v prihodnje radovoljno podpiral Ciril in Metodovo družbo, za katero se vnema vse slovensko razumništvo in koje blagi namen je vsestransko znan. Sicer se pa vzame poročilo tajnikovo pohvalno na znanje.

Poročilo blagajnikovo: Dopolnjeva je izvestje g. tajnika, zdi se mi umestno, slavnemu zboru nekatere podatke iz društvenega računa še posebej pojasniti.

Pod naslovom „Troški“ je izkazanih 136 ljudskih šol, katerim se je: podpora naklonila, pod naslovom „Dohodki“ pa jih je le 135, ki so v smislu društvenih pravil svoj donesek vložili, torej je samo jeden zastanek na obljubljenem vplačilu zabeležen.

Zaporedno število 35 kaže, da so se zastanki prejšnjih let z zneskom 51 gld. 34 kr. vestno poravnali, kar se mora pohvalno priznati. Po g. tajniku omenjene ustanovnine so se takoj po vsprejemu kot nedotakljiva imovina v hranilnici naložile, istotako je bil odbor odobril, da sta se volili blgr. gospe pl. Močnikove v znesku 50 gld. in gospe Jul. Materne po odbiti 10% pristojbini na korist učit. pokojninskega zaklada v znesku 90 gld. plodonosno naložili in tako povikšal rezervni zaklad, ki se je nabral iz neporabljenih večletnih obrestij in sicer na hranilnih knjižicah štev. 2539, 4274 in 7324 skupaj do

15 vel. srpana t. l.	43 gld. 68 kr.
na knjižici štev. 74 skupaj . . .	22 „ 27 „
na knjižici štev. 180248 skupaj . .	31 „ 71 „
torej vsga	97 gld. 66 kr.
s prištetima voliloma v znesku . .	140 „ — „
znaša torej rezerv. zaklad	237 gld. 66 kr.

Slavni zbor gotovo odobrava to gospodarenje, ker utegnejo časi priti, da izostanejo podpore ali da bode društvo ukrenilo kake posebne troške na korist šolstva.

Pod naslovom „Dohodki“ III. podpore zapored. štev. 29. vstavljen je znesek 200 gld.; dejansko pa je „Narod. Šola“ dobila od sl. mest. zastopa samo I. rok = 100 gld.; II. rok je izplačati še le meseca vinotoka; ker pa velja podpora za l. 1893., zato je ves znesek v račun sprejet, pa radi tega je ostanek izkazan s

371 gld. 68 kr. dočim je danes defektiven le 271 gld. 68 kr. Društvu je torej na razpolaganje z rezerv. zakladom vred	609 gld. 34 kr.
s prišteto ustanovnino	785 „ — „
znaša torej končno imetje	1384 gld. 34 kr.

V računu je razložena ustanovnina v podporo, za katero društvo ne daje nobenega vračila, in tako, po kateri gré ljudskim šolam primerno vračilo; teh je 22, onih 20; obresti zadnjih pridejo na korist šolam ustanovnicam, in sicer: Litija, Krško (ljudska šola), Vinica, Vrhlj, Begunje (Gorenj.), Koroška Bela, Breznica, Jesenice, Lašče, Radoljica, Bled, Št. Jernej (2krat), Borovnica (2krat), Vipava, Sodražica, Dol. Logatec, Gor. Logatec, Ribnica, Vel. Poljane, Zagradec.

(Konec prih.)

Iz Krškega. Zadnje zborovanje „Ped. društva“ dné 16. listopada t. l. sicer ni bilo dobro obiskano vendar zanimivo. Izumitelj g. Flor. Rozman nam je razložil svojo novo šolsko klop in tablo. Udeleženci so se prepričali o mnogih prednostih, ki jih ima ta klop in ako se bode g. Rozman tudi oziral pri svoji klopi na mere, katere je določila dunajska strokovnajska komisija, ima njegova iznajdba prihodnost. — Jednako je zanimalo zborovalce nova šolska tabla v zvezi z računskim strojem. Tudi tej iznajdbi se ne more odrekati praktična ideja, kajti učitelj ima na jedenkrat na razpolago 2 tabli na obeh straneh. Med tablama je pa navadni računski stroj, ki se dá prav dobro rabiti. Tabla ima tudi obešalo za zemljevide in večje podobe.

V kratkem bode tudi društvo izdalo nekaj novih knjig. Tu bota natančneje pojasnjeni „nova šolska tabla in klop“ s slikami. Vsled tega pustimo tu natančnejši opis.

Gg. tovariši in gdč. tovarišice se ob jednom prosijo za podporo društva z nabiranjem udov, gg. šolski pisatelji oziroma pisateljice pa naj v kratkem dopošljejo svoje društvu namenjene spise odboru. —a—

Iz kamniškega okraja. Učiteljsko društvo za naš okraj je zborovalo dné 12. vinotoka t. l. v Kamniku, kojega so se udeležile 3 gdč. učiteljice (imamo jih pa več v okraju) in 17 gg. učiteljev.

Predsednik g. Janežič (Dobski) omenil je v svojem toplem pozdravu tudi „Učiteljskega doma“, o katerem se je pozneje razvnela živa debata.

G. nadzornik Letnar je predlagal:

„Vsak učitelj ali učiteljica zaveže se plačati skozi 12 let mesečno po 1 gld.“ Utemeljuje ta svoj predlog dokazal je, da nam je ideja do dosege konvikta mogoča, ako le vsi hočemo.

Večina bila bi tudi ta predlog sprejela, a po daljši debati, koje se je udeležilo mnogo udov, obveljal je slednjič predlog gg. Stiasnya in Burnika:

Učiteljsko društvo za kamniški okraj pritrjuje, da je nujno potrebno, da se ustanovi v Ljubljani odbor, kateri naj določi razne

pravice in dolžnosti udov za napravo učiteljskega konvikta.

Ko bode to urejeno, potem se bode tudi zavedno učiteljstvo kamniškega okraja rado in hitro odzvalo.

Blagajnik g. Tramte poroča, da je imelo društvo dohodkov 67 gld., troškov pa 39-86 gld., ostane 27-14 gld., ako se še prišteje svota 24 gld., koje je društvo posodilo k donesku kamniških učiteljev za ustanovnino družbi sv. Cirila in Metoda, ima gotovine 51-14 gld.

Nato prebere pismo družbe sv. Cirila in Metoda, katero naznanja, da je društvo sprejeto med ustanovnike.

Po razpravi „Razstava učil pri prihodnji deželni razstavi“, katero je prečital naš neutrudno marljivi sodrug g. Stiasny, vnela se je zopet živa debata, ter sprejeli referentovi resoluciji:

1. Želeti je, da bode na deželni razstavi zastopano ljudsko šolstvo.

2. Naj se za časa deželne razstave priredi izložba učil.

Po daljнем razgovoru se določi, da se naše društvo razstave udeleži. Odboru se pa naroča, da preskrbi pri merodajnih krogih podporo, ter preskrbi kataloge razstave čeških učiteljev. Posamniki pa, naj odboru do meseca mal. travna naznanijo, kaj namestavajo razstaviti.

G. nadzornik predlaga naj se razstavijo naši podrobni učni načrti, katere bi morali preje še jedenkrat pregledati.

G. Burnik je proti temu, ako bi se razstavili v rokopisih, zato se je odboru naložilo, naj on preskrbi kakega založnika.

Ko se je še določilo radi svetilnic najnim gg. tovarišem, ter določilo prihodnje zborovanje na prvi četrtak mal. travna v Moravčah, za katero je prevzel referat s praktičnim nastopom g. Toman, se je tri urno zborovanje zaključilo.

Naj bi taka zborovanja le vedno bolj napredovala, ker z resnim delom pridobimo zanimanje in priznanje, kar bode le šolstvu in nam v prid! J. T.

Iz novomeškega okraja. (Občni zbor učiteljskega društva.) Ker naš zadnjikrat sklicani zbor ni bil sklepčen zaradi preinatega števila došlih udov, bil je drugo sklican dne 19. vinotoka t. l. v Toplicah, kjer se je tudi vršil po sledečem vspredu: 1. Predsednikov nagovor. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. »Stari Slovani« (predava g. V. Kmet.)

(Ta točka je odpadla, ker gosp. poročevalca zaradi važnih uzrokov ni bilo. Op. dop.) 5. Volitev odbora. 6. Volitev treh pregledovalcev računov. 7. Razgovor o »Učiteljskem domu.« 8. Posamezni nasveti.

G. predsednik Fr. Koncilijski presrečno pozdravi vse navzoče, ter zahvali došle ude, da so se vabilu odzvali. Spominja nas veselih in tudi žalostnih dogodkov preteklega leta. Veseli dogodek je bil za nas zabavni večer, o katerem se je v vseh krogih s pohvalo govorilo; kateri pa tudi kaže, da se z vstrajnostjo in skupnostjo lahko ravno med učiteljstvom mnogo doseže.

K žalostnim dogodkom pa prišteva nemilo in bitko izgubo Bl. Hrovatha, c. kr. šolskega svetovaleca in ravnatelja ter dr. viteza Močnika, katera sta v prošlem letu preminula. Oba sta bila učiteljstvu vedno naklonjena ter tudi mnogo zanj in za šolo storila. V znak sožalja se na uljudno opombo predsednika prisotni vzdignejo s svojih sedežev. K sklepu svojega nagovora želi, da bi se v tekočem letu imeli spominjati le veselih dogodkov, britkih zgub naj bi nas pa Bog obvaroval.

Potem prebere tajnik g. naduč. Hiti svoje zanimivo sestavljeno in zabavno poročilo o delovanju društva v preteklem letu, katero nam pravi med drugim, da je bilo 29 društvenih udov, to je 1 častni in 28 pravih. — Iz poročila blagajnikovega le to, da je bilo dohodkov 66 gld. 91 kr., a stroškov 32 gld. 7 kr. Ostanke je 34 gld. 84 kr.

Na vprašanje g. V. Zavrla, je li dobila družba sv. Ciril-Metoda kak dar od prebitka našega zabavnega večera, mu je odgovoril blagajnik, da je odbor poslal družbi 50 kron.

Ker je 4. točka dnevnega reda izostala, prestopili smo k volitvi odbora. Izvoljen je bil z malo izpremembo odbornikov stari, katerega moramo zahvaliti za njega veliki trud; posebno pa še društvenega predsednika za njegovo požrtovalno, trudoljubno delovanje in pohvalno vodstvo. Tudi gg. tajniku in blagajniku gre vsa pohvala za njih vestno delovanje. Novi odbor: načelnik, g. Koncilijski; namestnik, g. Fl. Kalinger; tajnik, g. M. Hiti; blagajnik, g. J. Kutnar; odborniki, gđc. E. Clarici, g. A. Vrančič in g. J. Šmorancer. — Po dovršeni izvolitvi bili so izvoljeni z vsklikom pregledovalcem računov gg. J. Franke, D. Matko in V. Zavrl. (Konec prih.)

Vestnik.

God presvetle cesarice se je letos slovesno praznoval v Ljubljani in tudi na več šolah na deželi v soboto dne 18. listopada, ker v nedeljo ni mogoče, da bi imela šolska mladina svojo sv. mašo.

Pismo presvetlega cesarja bivšemu ministru Gautschu. Ljubi dr. baron Gautsch! Izpušcam Vas s tem milostljivo iz službe ministra za bogočastje in

pouk ter Vam izražam za Vaše izbornost, zvestost službovanje, za Vašo neutrudno delavnost kakor za velike zasluge, katere ste si pridobili za razvoj in povzdigo pouka, kakor tudi za pospeševanje vzajemnosti vseh veroizpovedanj posebno priznanje in Si pridržim poziv v Vaše dalje službovanje.

Na Dunaji, 11. listopada 1893.
Francišek Jožef I. r.

Taaffe I. r.

Presvetli cesar je imenoval bivšega ministra dr. barona Gautscha kuratorjem terezijanske akademije na Dunaji.

Pismo presvetlega cesarja novemu naučnemu ministru. Ljubi dr. vitez Madeyski! Imenujem Vas ministrom za bogočastje in pouk.

Na Dunaji, 11. listopada 1893.

František Jožef I. r. Alfred Windischgrätz I. r.

Novi naučni minister dr. Stanislav vitez Madeyski je bil porojen 1841. l. v Sienavi v Galiciji. Pravne studije je dovršil v Krakovi in Lvovu in vstopil v državno službo 1864. l. kot sodni uradnik. 1866. l. si je pridobil doktorstvo vseh prav in je postal sodni pristav. Za ministerstva Potockega je bil pozvan v gališki oddelek pravosodnega ministerstva, kjer je deloval osobito v sekciji zakonodajstva. Po nastopu pravosodnega ministra dr. Glaserja se je vrnil Madeyski v Galicijo ter se je izstopivši iz državne službe ustanovil 1872. l. v Liszki pri Krakovi kot notar. 1875. l. se je preselil v Brzko, kjer je bil izvoljen tudi županom. 1879. l. je bil prvokrat voljen v državni zbor. Potem se je habilitiral kot privatni docent civilnega prava. 1885. l. je bil v drugič pozvan v pravosodnje ministerstvo. Potem mu je bila podeljena profesura na jagelonski univerzi v Krakovi. Zadnje leto je bil rektor te univerze, na kateri je predaval avstrijsko civilno pravo.

Besede ministrove. Ko je novi naučni minister sprejel uradnike naučnega ministerstva, rekel je med drugim: „Dasi se je treba vedno ozirati na blagor cele države, vendar je treba tudi v poštevmenosti kulturne potrebe in korist posameznih dežel in narodov“.

Osobne vesti. Stalni učitelj g. L. Knific v Bescnici je imenovan stalnim učiteljem v Trsteniku. G. T. Čampa, namestni učitelj na I. mestni deški šoli v Ljubljani, dobil je začasno drugo učno mesto na trirazrednici v Zagorji ob Savi; na njega mesto pride učiteljski kandidat g. J. Roštan. — Izprašana učiteljska kandidatinja gđc. Semiramida Schmalz je sprejeta kot volonterka na mestni nemški dekliški šoli v Ljubljani, gđc. Serafina Jamšek pa v Huthovem privatnem zavodu.

Uredba katekizmov, po katerih se bode v ljudskih in meščanskih šolah poučevalo, bilo je glavno vprašanje pri škofovski konferenciji, katera je bila te dni v nadškofjski palači na Dunaji pod predsedstvom prakega nadškofa kardinala grofa Schönborna.

V novih šolskih naznanilih se morejo redi namestu s kraticami vpisovati s številkami, koje je hitreje.

Žrtve žganjepitja. Žganjepitje uniči vsako leto na Angleškem 50.000, na Nemškem 40.000, na Ruskem 10.000, v Belgiji 4, na Francoskem 1500 ljudi.

Umrli je g. Gregor Sommer umirovljeni učitelj in bivši okrajni šolski nadzornik v Celovci. Porojen je bil v Borovljah dně 10. sušca 1814. l., torej je bil že v 80. letu. Umrli je bil poštenjak in slovenski rodoljub že v tistih časih, ko se je naš narod komaj začel probujati. Poleg knezoškofa Slomseka, Andreja Einspielerja in Antona Janežiča je bil tudi on delaven za ustanovljenje družbe sv. Mohorja. Ko je bil učitelj v Borovljah, je deco poučeval na podstavi materinega jezika in izdajal slovenska šolska poročila, torej se je slovenščini takrat na Koroškem bolj godilo, nego sedaj. Kot učitelj v Celovci je spisal učno knjižico „Mali računar“, katero je založila družba sv. Mohorja. Nekoliko let je tudi učil slovenski jezik na celovškem učiteljski. Kdor ga je imel priliko poznati, moral ga je spoštovati. Blag mu spomin! V m. p.!

Za pouk v risanju na višji gimnaziji v Ljubljani je c. kr. naučno ministersvo dovolilo posebnega azistenta.

Nova obrtno-nadaljevalna šola se je otvorila v Št. Vidu nad Ljubljano, kjer je veliko rokodelskih učencev, zlasti mizarskih. Istotako je c. kr. ministerstvo dovolilo ustanovitev take šole v Ribnici.

Papež Lev XIII. pospešitelj astronomije. Na stroške, papeževe civilne liste se je izdelal za vatiškanski observatorij teleskop, da se bodo ogledovale solnčne maroge in takozvane solnčne bakle. Takega teleskopa nima nobena zvezdarna, niti Lykova v Kaliforniji ne.

Potomec Napoleona I. V severoameriški državi Messachusets umrl je te dni na svojem posestvu Jerome Napoleon Bonaparte Patterson, unuk Jeroma Bonaparta, bivšega kralja Westfalskega. Jerome Bonaparte je bil oženjen v prvem zakonu z Amerikanko Elizabeto Patterson. Njegov sin, rojen l. 1830., zaročil se je tudi z bogato Amerikanko in živel na svojih posestvih. L. 1853. vstopil je v francosko vojsko in se bojeval v Krinski vojni. Po 15letnem službovanju vrnil se je v Ameriko, ker mu Napoleon III. ni hotel priznati naslov cesarskega princa. Ostavil je imetek 30 milijonov.

Telefon v Skandinaviji. Te dni se je izvršila zveza med telefonskima mrežama v Švediji in Norvegiji. Na Švedskem je 230 večjih mest in krajev zvezanih med saboj z državnim telefonom in se občinstvo poslužuje te novodobne udobnosti na način, o katerem nimajo drugod niti pojma. Vsa važnejša naročila se opravljajo po telefonu, vse javno življenje se giblje v znaku telefona. Namestu pisati pismo ali telegrafirati, se telefonira in povsod se čuje zvenkljanje telefonskih zvončkov, tako da časi že postane nadležno. Govori se na velike daljave po vsi Švedski in Norveški in na Dansko.

Drobtinice iz strokovnih listov.

V letošnjih počitnicah je bil kurz za ročna dela na deških šolah v Lipsiji. Udeležilo se ga je 11 učiteljev z Angleškega in 26 učiteljev iz raznih mest Bolgarske, katere je odposlala tamšnja vlada.

Mimo teh je prišel v Lipsijo bolgarski minister za uk Givkov v spremstvu generalnega nadzornika bolgarskega šolstva, da bi se sam prepričal o napredku tega predmeta v zadnjem času. „*Narod a škola*“.

V Bukovini je bilo v minoletem letu 306 javnih ljudskih šol in 18 privatnih šol. Šolo obiskujočih dečkov bilo je 42.208, deklic pa 42.021. Na javnih šolah je poučevalo 309 učiteljev in 98 učiteljic s skušnjo usposobnosti, 54 učiteljev in 54 učiteljic s zrelostno skušnjo in 12 učiteljev in 9 učiteljic brez skušnje. „*Narod a škola*“.

Telovadba za deklice. Glede novih ukazov, katere je izdalo prusko ministerstvo, naroča se šolskim uradom, da bi večjo pozornost obračali na telovadbo za deklice. „*Narod a škola*“.

Stalni šolski nadzorniki. Ministerstvu za uk bode predložen v državnem zboru zopet predlog o uvedbi stalnih šolskih nadzornikov, kateri ni bil v lanskem zasedanju vzprejet. „*Narod a škola*“.

Analfabetov je v Avstriji 23%, v Italiji 42, v Rusiji 78,3, v Srbiji 79,3, v Rumuniji 82, v Bolgariji 85, v Franciji 9,5, na Angleškem 9, na Finskem 1,9, v Prusiji 9,6, na Bavarskem in na Švedskem 0,4, na Norveškem 0,3, na Saksonske 0,2 odstotkov.

„*Učiteljske Novine*“.

K letošnjemu naboru se postavilo na Avstrijskem v treh razredih 764.330 novincev, od teh je bilo vzetih k vojakom 171.310. Izmed teh ni hodilo nič v šolo 25.882, 80.880 je hodilo v ljudsko in meščansko šolo in 442 uživalo je višjo izobrazbo.

„Učiteljske Noviny“.

V vseh šolah v baltiški guberniji je ruska vlada uvedla, da se verouk prednaša v materinem jeziku. Nemcem se prednaša nemški, Poljakom poljski, Estom estonski, Lotišem lotiški, Rusom ruski. Med baltiškimi Nemci je radi tega velika razburjenost, ker je imela nedavno še na vseh šolah nemščina izjemno gospodstvo. Predmeti, kateri so bili prednašani učencem nemške narodnosti nemški, prednašajo se zdaj ruski.

„Narodni učitel“.

Statistika gluho-nemih. Na 100.000 prebivalcev pripada gluho-nemim: v Švici 245, v Avstriji 130, v Ogerski 125, na Švedskem 120, na Ruskem 101, v Nemčiji 93, v Norvegiji 87, v Portugalski 74, v Združenih državah 67, na Grškem 64, na Danskem 62, v Italiji 53, na Španskem 45, v Belgiji 43, na Nizozemskem 35. Največje število gluho-nemih se kaže med židi.

„Narodni učitel“.

Poučevanje petja na učiteljskih izobraževalnicah. Sprevidelo se je, da nekateri kandidati in kandidatnje, kateri so že prestali preskušnjo zrelosti, ne vedo prav poučevati petja v šoli; ukazal je naučni minister, naj se na izobraževališčih za učitelje in učiteljice ostro gleda na to, če imajo kandidati in kandidatnje predpisanih vednostij v petji in godbi.

„Beseda učiteljska“.

Ivana Praprotnik.

Zahvala. Velecenjeni gospod Ignacij Gruntar c. kr. notar, blagovolil je podariti po svojem odhodu na novo mesto Ribnica tukajšnji šoli znesek 10 gld. za šolsko knjižnico. Podpisano voditeljstvo dovoljuje si izreči tem pótom najsrčnejšo zahvalo vrlemu domoljubi in šolskemu prijatelju.

Voditeljstvo ljudske šole v Dolenjem Logatci,
dné 25. vinotoka 1893.

V. Ribnikar.

Zahvala. Slavno društvo „Narodna šola“ za poslano šolsko blago zahvaljujejo šolska vodstva: jednorazrednice v Hrušici pri Ljubljani, jednorazrednic na Dobravi pri Kropi, v Bojancih, v Horjulu in trirazrednice v Knežaku.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 830

o. š. sv. Na trirazredni ljudski šoli v Semiči je namestiti drugo in tretje učno mesto z letno plačo 500 gld., oziroma 450 gld. stalno ali pa začasno. Druga učna služba se more, ako ne bode dobili moške učne moči, podeliti tudi učiteljici, vendar le začasno. Prošnje je vlagati do dné 6. grudnia t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlju.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju,
dné 18. listopada 1893.

Št. 1143

o. š. sv. Učiteljsko mesto na jednorazrednici v Kolovratu je stalno popolniti. Letna plača 450 gld. opravilnina 30 gld. in prosto stanovanje.

Prosilci naj svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim pótsem semkaj vložé do dné 15. grudnia 1893.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji,
dné 28. listopada 1893.

Št. 1305

o. š. sv. Drugo učno mesto na dvorazrednih ljudskih šolah v Kropi, v Srednji Vasi in v Begunjah je stalno popolniti.

Prosilci naj svoje prošnje po predpisnem službenem potu do 6. grudnia 1893 pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svetu vložé.

C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici,
dné 15. listopada 1893.

Št. 1388

o. š. sv. Na novi jednorazredni ljudski šoli v Ratečah pri Škofji Loki je stalno ali tudi začasno popolniti mesto učitelja-voditelja z dohodki četrtega plačilnega razreda, z opravilnino 30 gld. in s prostim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim pótsem semkaj vlagati do dné 11. grudnia 1893.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranji,
dné 18. listopada 1893.

Št. 1462

o. š. sv. Drugo učno mesto na dvorazrednici v Preddvoru z dohodki IV. plačilnega razreda je stalno popolniti.

Obrok za prošnje do dné 4. grudnia 1893.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranji,
dné 18. listopada 1893.

Listnica upravníštva.

Zaostale p. n. naročnike oziroma društvenike praviljudno prosimo, da svoj dolg poravnajo vsaj še pred koncem leta.

Listnica uredništva.

G. — a v D. L.: Hvala, za to številko je došlo

prekasno, torej prihodnjič. — G. — k v Š. V.: Stvar bi se za naš stan slabo tolmačila, ako dopis priobčimo, torej je bolje, da tega ne storimo. Pozdrav! — V razpisu c. kr. deželnega šolskega sveta z dné 10. vel. srpana t. l. št. 1765, priobčenem v „U. T.“ št. 21. str. 253 naj se blagoizvoli popraviti pod točko 3. tiskovna napaka „Forstobstbäume“ v „Formobstbäume“.



Spominjajte se „učiteljskega doma“ pri raznih prilikah in zborovanjih!



„Učiteljski Tovariš“ izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ prejema list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Komenskega ulice št. 9; naročnino pa prejema gospod Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. — Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.